

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ГЕОЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА

М. М. Воронич, аспірант²

Житомирський національний агроекологічний університет

Сучасний стан економічного розвитку світового господарства характеризується глибокими гео економічними трансформаціями. Це стосується як країн у цілому, так і окремих світової економіки. З огляду на високий та постійно зростаючий попит на органічну продукцію на світових ринках, розвиток органічного виробництва слід

---

² Науковий керівник: Т. О. Зінчук, д.е.н., професор

розглядати як потенційне джерело зміцнення конкурентних позицій України у цілому та її аграрного сектора зокрема на геоekonomічній міжнародній арені.

Об'єктом дослідження геоekonomіки є складні інтегровані системи, які, з одного боку, мають вивчатись як єдине ціле, проте, з іншого – їх аналіз неможливий без ідентифікації особливостей функціонування окремих компонент. Крім того, дослідження геоekonomічних систем будуть неповними у разі неврахування їх взаємодії з елементами зовнішнього середовища. З огляду зазначене, об'єкт геоekonomічних досліджень органічного виробництва має складну структуру та включає елементи, згруповані за двома ознаками:

1) за місцем у глобальній економіці: світовий рівень, рівень ЄС, національний рівень;

2) за рівнем ієрархії: органічне виробництво у цілому, окремі галузі органічного виробництва.

Іншим аспектом геоekonomічних досліджень має стати розгляд проблематики розвитку сектора органічного виробництва у статичній та динамічній. Ключовим критерієм ефективності діяльності суб'єктів геоekonomічних відносин є рівень їх конкурентоспроможності та конкурентні переваги на аграрних ринках. Тоді цілком логічно припустити, що методичні основи геоekonomіки мають ґрунтуватись на методах порівняльного аналізу умов та результатів функціонування геоekonomічних систем та їх конкурентів. Тобто порівнювати слід умови та результати органічного виробництва в Україні та у країнах-конкурентах. Враховуючи цілі та особливості існуючих методичних підходів до оцінювання конкурентоспроможності суб'єктів світової економіки, в основу аналізу конкурентних позицій вітчизняного органічного виробництва пропонується покласти такі положення:

1) дослідження конкурентоспроможності має здійснюватись у розрізі двох об'єктів, а саме: органічного виробництва України в цілому та основних експортних позицій аграрної продукції;

2) ідентифікацію конкурентних переваг аграрного сектора доцільно здійснювати на базі індексного методу, що передбачає порівняння конкурентних переваг економічних суб'єктів;

3) рівень конкурентоспроможності визначається за допомогою інтегрального коефіцієнта. Він враховуватиме конкурентні позиції та ефективність основних конкурентів України на світових аграрних ринках.

Аналіз динаміки передбачає вивчення тенденцій розвитку геоekonomічних систем шляхом виявлення, побудови та аналізу трендів показників, що характеризують стан систем. Статичні

дослідження, які орієнтовані на вивчення поточного стану об'єкта, слід проводити з урахуванням, по-перше, досягнутих рівнів показників ефективності гео економічних систем та, по-друге, їх положення відносно конкурентів. Ще одним напрямом статичного аналізу є ідентифікація чинників, що впливають на ефективність функціонування системи, що досліджується. Для цього слід застосовувати методи кореляційного, кластерного та дисперсійного аналізу. Статичні показники ефективності органічного виробництва розподілено на показники ресурсного потенціалу, економічні, фінансові, ринкові, екологічні показники та показники соціального розвитку. Наведені групи показників слід розглядати з позиції функціонування аграрного сектора економіки держави. Окрім аналізу фактичних значень таких показників, доцільним є проведення їх статистичного аналізу у розрізі адміністративних областей. Для цього пропонується використовувати низку статистичних оцінок:

- медіана – значення показника, яке ділить розподілену у порядку його зростання вибірккову сукупність навпіл. Інформаційно цінним є визначення та порівняння кількості регіонів, які розташовані нижче та вище медіани;

- середньоквадратичне відхилення – відображає, на скільки показник відхиляється від свого середнього рівня. На основі аналізу середньоквадратичного відхилення можна частково оцінити варіацію показника за досліджуваними регіонами;

- мінімум та максимум;

- розмах варіації – різниця між мінімальним та максимальним значеннями показника. Доцільним є визначення відносного відхилення (у відсотках) між мінімумом та максимумом.

Іншими двома напрямками статичних досліджень в гео економіці є оцінка ризиків гео економічних систем, що спеціалізуються на виготовленні органічної продукції, а також оцінювання рівня їх гео економічного потенціалу. Для оцінювання гео економічного потенціалу пропонується скористатись методом аналізу середовища функціонування – Data Envelopment Analysis (DEA-аналіз) [1, 2, 3]. Він є максимально адаптованим до обґрунтування стратегії управління процесом формування та реалізації гео економічного потенціалу. Метод DEA-аналізу передбачає порівняльний аналіз здатностей суб'єктів конкуренції отримувати максимальний ефект від використання наявних у них ресурсів. У результаті визначаються країни, які з одиниці наявних у них ресурсів отримують найбільший ефект, та, відповідно максимально повно реалізують наявний ресурсний потенціал порівняно із країнами-конкурентами.

Отже, методика дослідження процесів функціонування та розвитку гео економічних аграрних систем передбачає проведення аналізу їх стану та динаміки (рис. 1).

Рис. 1. Методика дослідження сфери органічного виробництва в умовах гео економіки

Аналіз стану ґрунтується на дослідженні основних показників забезпечення та ефективності функціонування сфери органічного виробництва у розрізі адміністративних регіонів та країн за останні 5 років.

Такий аналіз включатиме п'ять напрямів статистичного аналізу:

1) оцінка та порівняльний аналіз ринкових показників у розрізі країн-конкурентів. Оцінка їх конкурентоспроможності (галузевий аспект);

2) оцінка статистичних характеристик (медіани, квантилей, середньоквадратичних відхилень, мінімуму та максимуму, розмаху варіації та відносного відхилення між мінімумом та максимумом) показників у розрізі адміністративних. Побудова та аналіз коробчатих діаграм за основними показниками;

3) кількісне оцінювання ризиків на базі коефіцієнтів варіації та семіваріації фінансово-економічних, соціальних та екологічних показників (у розрізі країн-конкурентів та регіонів України);

4) визначення основних чинників, які впливають на ефективність функціонування гео економічних систем, використовуючи методи кореляційного, кластерного та дисперсійного аналізу (за адміністративними областями та країнами);

5) оцінювання гео економічного потенціалу країн-конкурентів.

Список літератури

1. Лисситса А., Бабичева Т. Анализ оболочки данных (DEA) – современная методика определения эффективности производства. Халле : Институт аграрного развития в странах Центральной и Восточной Европы, 2003. 32 с.

2. Charnes A., Cooper W., Rhodes E. Measuring of Efficiency of Decision Making Units. European Journal of Operational Research. 1978. Vol. 2, No. 6. P. 429–444.

3. Dhungana B. R., Nuthall P. L., Nartea G. V. Measuring the Economic Inefficiency of Nepalese rice Farms Using Data Envelopment Analysis. The Australian Journal of Agricultural and Resource Economics. 2004. No. 48 (2). P. 347–369.